

Istorija i razvoj grada

RENESANSA I BAROK

NOVI VEK

RENESANSA

Ovaj period pokreće Evropu iz dugog perioda učmalosti u period obnove, prosvećenosti, istraživanja i ekonomskog razvoja (posebno razvoja trgovine) . Italijanska renesansa se često naziva početkom modernog doba. Uzroci, rasprostranjenost i značaj renesanse su predmet mnogobrojnih rasprava - mišljenja istorič ara i kritičara iz oblasti raznih disciplina se veoma razlikuj u Zajedničko – "renesansa je počela kada je svet opazio opazio da više ne živi u srednjem veku.'

NOVI VEK

RENEŠANSA

Po uobičajenoj definiciji, italijanska renesansa 15 . veka, koja se kasnije proširila i na područje Evrope, je period koji se zasniva se na:

- obnovi vrednosti klasične antike (u umetnosti, nauci i filozofiji)
- stavljanju u fokus vrednosti ž ivota sadašnj ice (humanizam)
- kulturnom preporodu, kreativnom razvoju i razvoju novih tehnika u slikarstvu, književnosti i arhitekturi

NOVI VEK

RENESANSA

Kompleksnu simboliku ima uvođenje centralne perspektive u likovne umetnosti, što su ga u Firenci oko 1425.g. ostvarili Mazačo i Brunelleski. Centralna perspektiva postavlja likovni prikaz na novu naučnu osnovu, koja se može matematički proračunati i proveriti. Posledice tog otkrića znatno nadilaze područje umetnosti.

RENEŠANSA

Obnova antičke tradicije i dostignuća, formi i principa organizacije i rekonstrukcije gradskih celina i pojedinih delova grada (ala Antica)

Isticanje i naglašavanje racionalne jasnoće i regulacije prostornih odnosa, koji se organizuju preko matematičkih proporcija uz dosledno oživljavanje antičke (posebno grčke) arhitekture i principa organizacije gradova

Intelektualna sloboda arhitekata – nove metode projektovanja

Značaj perspektive kao metode i u formiranju prostorne kompozicije)

Primena pravilne ulične mreže – grid plana, kasna renesansa, gradovi severne Evrope

Pravilne ulice, hijerarhija ulične mreže

Idealni gradovi - gradovi utopije

Renesansa

Nastanak i prilike

Nastanak renesanse se stavlja u prostor severne Italije za kraj XIII veka. Od XII veka je u mnogim gradovima severne Italije rastao prosperitet izazvan prekomorskom trgovinom.

Najveći trgovački centri bili su Đenova, Venecija i Firenca. Pod uticajem ratova među nemačkim carevima i Papstvom, u Italiji nije tokom srednjeg veka postojala centralna država koja bi oduzimala politički i privredni prioritet gradovima.

Ovi uslovi, privredni prosperitet i relativna politička sloboda, uticali su na postanak novog tipa renesansnog čoveka. Uporedo egzistencija kulturnih centara i centara moći se manifestuje i u podsticajima u umetnosti u kojoj su se vladari i moćni ljudi mogli prezentirati.

RENEŠANSA

Razvoj političke autonomije gradova, kao i njihov ekonomski razvoj, doveli su do stvaranja sistema konkurentnih gradova- država na području severne Italije. Ova nova nezavisnost gradova je i fizički, prostorno bila izražena na dva osnovna načina.

Prvo, **uloga fortifikacije** je do bila i simbolični i odbrambeni značaj. Grad je postao nukleus snage u okviru šireg sistema.

Drugo, unutar grada došlo je do **funkcionalne podele** na zonu upravljanja /administrativnu zonu i zonu proizvodnje. Ovaj fenomen je formirao nove gradske strukture, uspostavljajući hijerarhijske odnose između primarnih i sekundarnih ulica.

RENEŠANSA

Iako se u doba renesanse ne može govoriti o nekim revolucionarnim promenama strukture grada, postoji niz elemenata oblikovanja grada karakterističnih za renesansu.

To su **prave ulice** i pravilno oblikovani, ali ipak intimni, **trgovi** koji su u kolevci renesanse Italiji pod uticajem antičke agore i foruma preneli društveni život u otvorene prostore, arhitektura javnog otvorenog prostora afirmira izgubljene vrednosti društvenog života.

U Firenci, središtu ranog humanizma, grupa umetnika utemeljuje oko 1420. novi stil. Cilj im je ponovno rođenje antike.

RENESANSA

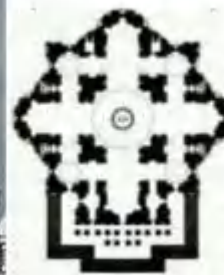
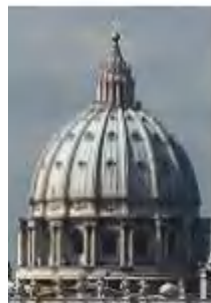
Njihova dela nisu kopije antičkih uzora, nego nove interpretacije, najznačajniji su:

Filipo Brunelleski, od 1420.g. glavni arhitekta kupole katedrale u Firenci

Andrea Paladio, traktat Četiri knjige o arhitekturi, najznačajniji arhitekta Mletačke republike, projektovao je mnogobrojne vile, Vila Rotonda. Firenca palata Ručelai,

Mikelandelo Buonaroti slikar, vajar, arhitekta i pesnik. Jedan od najvažnijih i najsvestranijih umetnika svih vremena. Preuređenje trga na vrhu kapitolskog brežuljka (Campidoglio), dovršenje crkve Svetog Petra u Rimu.

Leon Batista Albeni humanista, pesnik, slikar, vajar, muzičar, arhitekta, pravnik i matematičar, najraniji primer svestranog čoveka renesanse (homo universale).

RANA RENESANSA (QUATTROCENTO)

**Filipo Brunelleski
Firenca, 1377-1446.**

Italijanski arhitekta, vajar i inženjer, jedan od pionira nove arhitekture rane renesanse u Italiji.

On je otkrio principe naučne perspektive.

Svoje školovanje počinje kao zlatarski šegrt. Prvo je radio kao zlatar i vajar, onda je učestvovao na konkursu za vrata firentinske krstionice i opredeljuje se za arhitekturu.

Nije imao građevinsko ili arhitektonsko obrazovanje. U Rimu je proučavao antičku arhitekturu.

RANA RENESANSA (QUATTROCENTO)

Filipo Brunelleski

**Kupola katedrale Santa
Marija del Fjore**

1420 -34.

Raspisan konkurs na kojem je pobedio Filippo Brunelleski. Projekat je predviđao izgradnju osmougone kupole.. Kupola je građena sa spoljne ka unutrašnjoj strani od opeke koje su stavljanje u vidu riblje kosti. Prilikom građenja nisu upotrebljavane skele. Ova kupola je treća u okviru raspona kupole 42 m. u svetu, manja od kupole svetog Petra u Rimu (za 60 cm) i od Panteona.

**RANA RENESANSA
(QUATTROCENTO)**

**Filipo Brunelleski
Kupola katedrale Santa
Marija del Fjore
1420 -36.**

RANA RENESANSA (QUATTROCENTO)

**Leon Batista Alberti
Palazzo Rucellai
Firenza, 1446-51.**

Novi tip objekta – gradska palata.

U oblikovanju fasade simetrične trospratne palate Rucellai (1446.-1451.) primenio je sistem antičkih redova (dorski na prizemlju, jonski na prvom i korintski na drugom spratu).

Dok su u antici istaknuti pilastri, ovdje su oni sasvim plošni i djeluju linearno, poput urezanog crteža na fasadi.

RANA RENESANSA (QUATTROCENTO)

**Leon Batista Alberti
Santa Marija de la
Novela**

Firenca, 1458.

Među najistaknutijim primerima Albertijeve arhitekture nalazi se fasada gotske bazilike Santa Marija Novela u Firenci, dovršena 1458. godine, gde je Alberti razvio jedan plošni fasadni sistem koji će imati veliki uticaj na kasniju arhitekturu.

Volute.

Renesansa

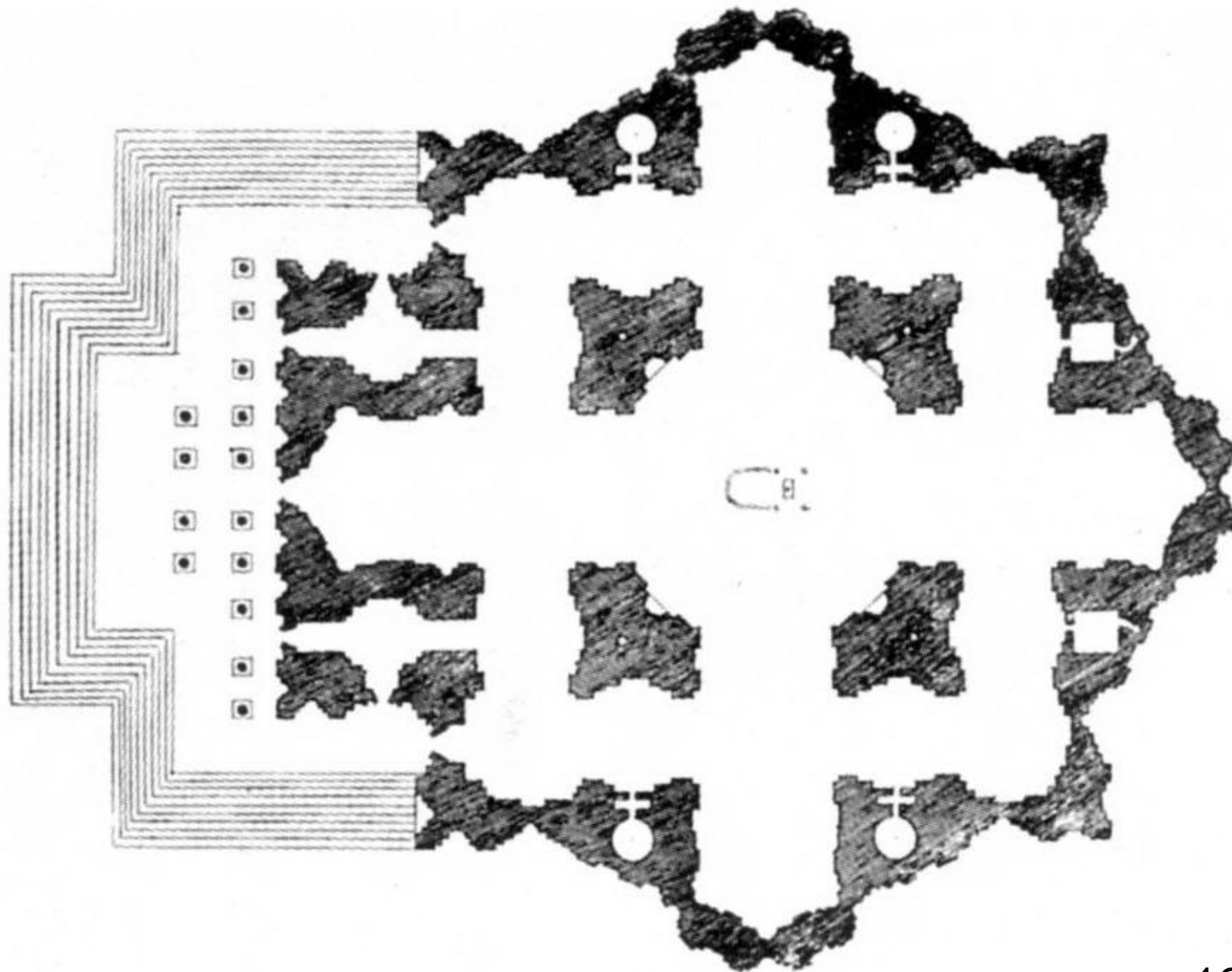
Crkva Svetog Petra, Rim

- Bernardo Rossellini, 1452-53.
- Donato Bramante 1505.
- Rafael, 1514-1520.
- Fra Giovanni Gioconda
- Giuliano da Sangallo
- Antonio da Sangallo mlađi do 1546.
- Mikelandelo 1547-64.
- Giacomo Della Porta 1573.
- Carlo Maderno 1603-29.
- Gian Lorenzo Bernini 1629-67.

Renesansa

Mikelandelo Buonaroti
Crkva Sv. Petra, Rim
1547-64.

Renesansa

Mikelandelo Buonaroti
Crkva Sv. Petra, Rim

Renesansa

**Mikelandelo Buonaroti
Campidoglio**

Renesansa

Andrea Paladio (1508-1580.)

Italijanski pozno-renesansni arhitekta i scenograf.

Karijeru je počeo sa 13 godina kao kamenorezac. Uskoro je postao učenik u radionici majstora Bartolomea Kavace.

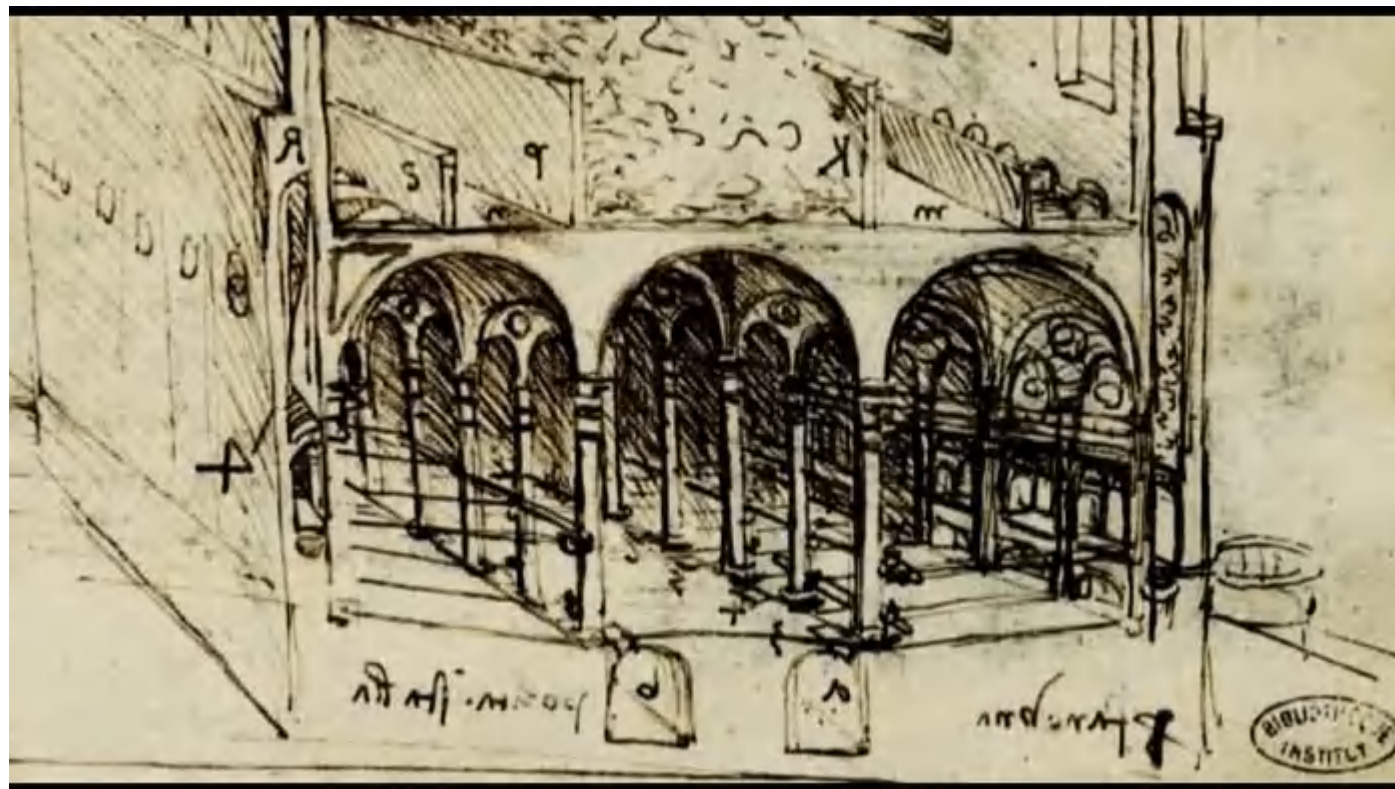
Andrea Paladio je bio najznačajniji arhitekta Mletačke republike na čijoj teritoriji je projektovao mnogobrojne vile, crkve i palate, a najviše u i oko Vičence. Godine 1570. objavio je traktat „Četiri knjige o arhitekturi“ (I quattro libri dell'architettura). Pravec paladijanizam. Paladijev stil je naročito bio popularan u Engleskoj i SAD.

IDEALNI GRADOVI

IDEALNI GRADOVI renesanse predstavljaju utopističku preokupaciju renesansnih umetnika, graditelja i stratega. Tema su traktata i teorijskih rasprava s tek retkim ostvarenjima.

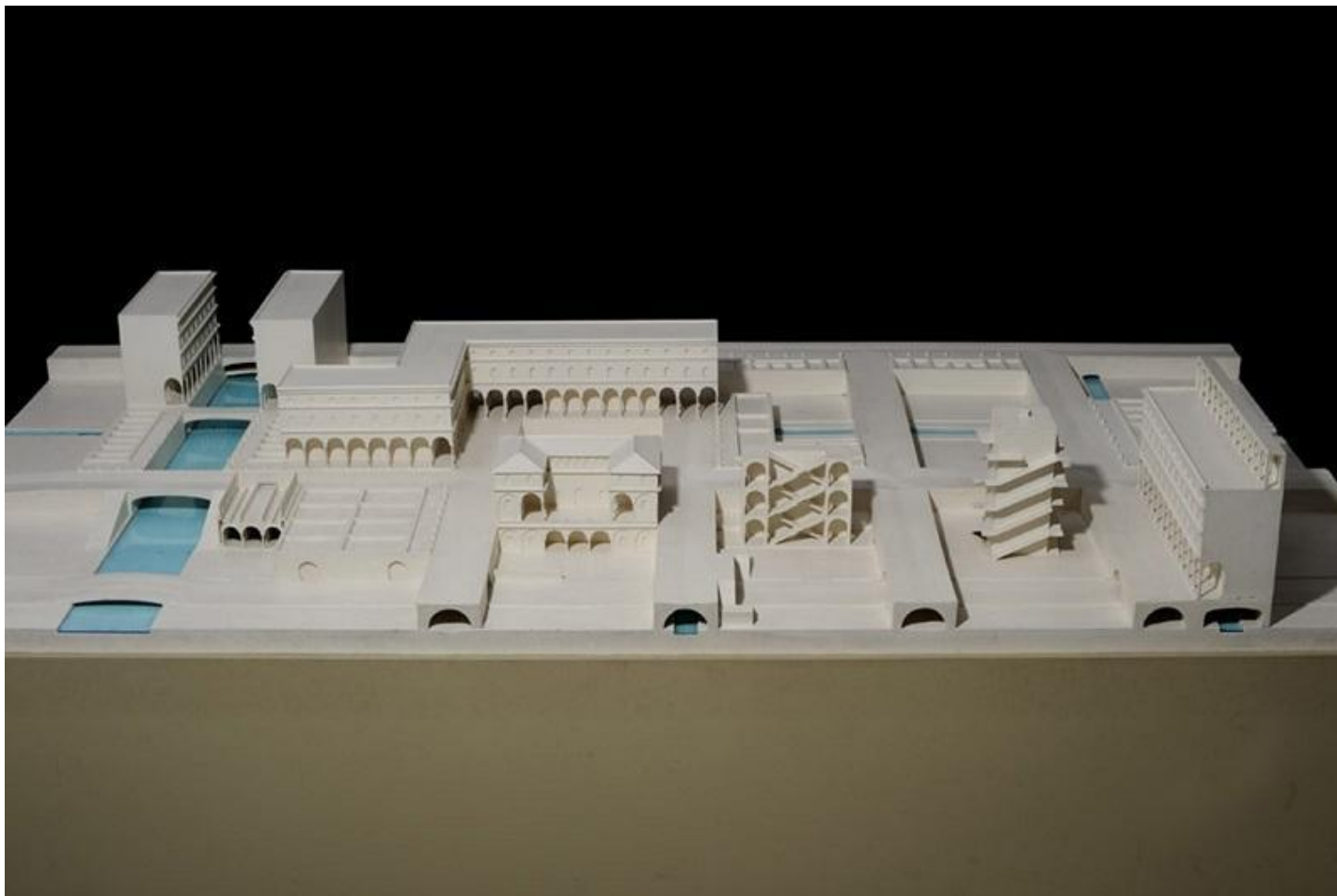
Leonardo da Vinci – više nacрта idealnih gradova, nije ostavio traktat o urbanizmu, ali se bavio problemima grada sa futurističkim rešenjima, neshvaćenim u njegovo doba.

IDEALNI GRADOVI

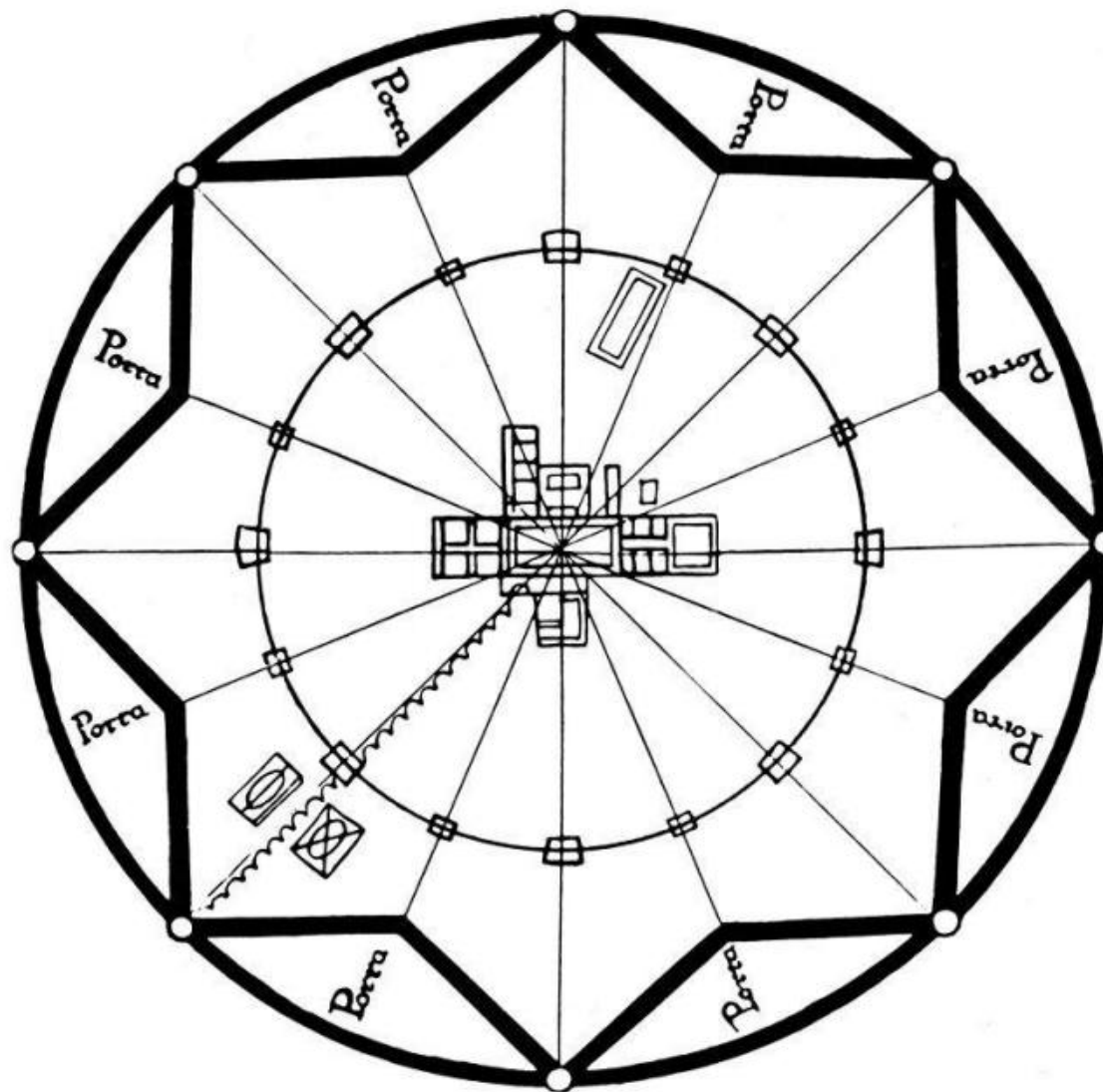
Da Vinčijeva ideja idealnog grada nastala je nakon što je kuga poharala Milano, usmrтивši skoro trećinu gradske populacije. Leonardo je želeo da dizajnira grad koji bi bio ujedineniji, sa većim komunikacijama, uslugama i sanitarijama kako bi sprečio buduće širenje takvih bolesti.

Njegov idealni grad je integrisao niz povezanih kanala, koji bi se koristili u komercijalne svrhe i kao kanalizacioni sistem. Grad bi imao donje i gornje oblasti – donji su bili kanali za trgovce i putnike, a gornji putevi za „džentlmene“. Putevi su dizajnirani da budu veoma široki, najverovatnije kao odgovor na uske ulice Milana u kojima su ljudi bili zaglavljani, što je verovatno doprinelo širenju kuge.

IDEALNI GRADOVI

AntonioFilaret u svom traktatu o arhitekturi , opisao je idealni grad Sforzindu. Osnova, zvezda upisana u krug, sastavljena je od dva kvadrata koji su, položeni jedan na drugi i jedan u od nosu na drugi, zaokrenuti za 45° .U središtu grada je grupa od tri pravougaona trga. Od centra polazi 16 radijalnih ulica. Na njihovom preseku sa radijalnom ulicom zamišljeni su trgovi različitih namena.

IDEALNI GRADOVI

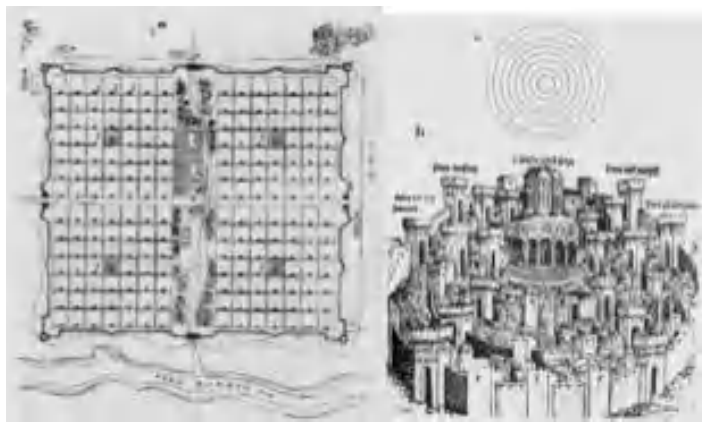
Palmanova

Jedan od retkih primera realizovanih gradova na temelju sheme idealnog grada je Palmanova, koja je krajem 16 veka, prema projektu Vićenca Skamocija.

IDEJE SOCIJALISTA-UTOPISTA U URBANIZMU

Tomas Mor Delo "Utopija" (1516) – zamišljen, fantastičan grad AMAUROT. Grad kvadratnog oblika (3/3km) sa 240.000 st. (6000 porodica sa po 40 članova). Grad je podeljen na 4 jednaka reona sa po 60000 stanovnika, u sredini svakog rejona - pijaca za besplatnu podelu namirnica i dvorci u kojima se stanovništvo hrani

IDEJE SOCIJALISTA- UTOPISTA U URBANIZMU

Tomazo Kampanela - Delo "Grad Sunca",
izuzetna pažnja posvećena vaspitanju
dece, koje se smatra osnovom državnog
blagostanja, društvena ishrana, grad
prožet umetničkim delima, koja imaju
ulogu upoznavanja sa naučnim oblastima

Barok

PLANIRANJE GRADOVA U DOBA APSOLUTIZMA

Barok je umetnost autoriteta i služi svetovnim i duhovnim predstavnicima. Sakralni element nije više duhovna vertikala grada – u središte prostorne organizacije postavlja se dvor kao apoteoza apsolutne svetovne vlasti.

Barok karakteriše radikalni pristup organizaciji grada. Spajanjem parcela i novim regulacijama ulične mreže, menja se nekoherentna srednjevekovna struktura. Izgradnja grada izlazi izvan utvrđenog kruga, a pojedinačno je podređeno grandioznoj koncepciji celine.

Barok PLANIRANJE GRADOVA U DOBA APSOLUTIZMA

U period u izmedju 15. i 18. veka u Evropi se izmenio ob lik i sadržaj društvenog života koji je nicao iz nove privrede merkantilističkog kapitalizma.

Srednjovekovnu univerzalnost zamjenila je barokna uniformnost, apsolutizam crkve zamenio je apsolutizam svetovnog vladara, u društvenom smislu barok je završetak procesa feudalizma - afirmacija kapitalizma i apsolutističkih monarhija.

Osnovne karakteristike urbanizma baroka

Osnovne karakteristike urbanizma baroka su veličanje vladara kroz raskoš arhitekture dvoraca i kroz intervencije unutar grada;

Renesansnoj odmerenosti, redu i disciplini, barok suprotstavlja razuzdanost bujnost i maštovitost. stilske i kompozicijske odlike baroka iskazane su kroz apsolutnu simetriju, geometričnost, monumentalnost, centralnu perspektivu, u geometriji dominiraju u- krug, trapez, elipsa

unutrašnja i spoljašnja organizacija prostora se međusobno nadovezuju i jedna na drugu. citati, upotreba antičkih elemenata ili čak originalni egipatski obelisci

počinju rekonstrukcije gradova kojima se otvaraju guste zatečene strukture, ruše čitavi kvartovi i na njihovom mestu formiraju nove trgove.

Osnovne karakteristike urbanizma baroka

U 17. veku počinje masovna upotreba kočija kao gradskog prevoznog sredstva. Uređuju se ulice, Osim toga poboljšava se i komunalna opremljenost grada. Uređuju se javni parkovi i uvodi voda kao ukras prostora.

Glavni (prepoznatljivi) prostorni elementi baroknog grada su avenije koje su najčešće radijalno usmerene prema završnom elementu trgu, a kasnije u vreme apsolutizma prema dvorcu vladara.

Naj poznatiji barokni Trg Sv. Petra iz 1657.

Barok

Trg ispred crkve Svetog Petra u Rimu

Najvažnije Berninijevo arhitektonsko delo. Trg je eliptične osnove, sa obeliskom u centru, okružen kolonadama sa četiri reda stubova dorskog stilskog reda. Dva unutrašnja trapezoidna krila otvaraju trg prema glavnoj fasadi crkve Sv. Petra. Teška atika je okrunjena balustradom i svetačkim likovima. Po Venturiju, Bernini isključuje sklopove kompleksa Vatikanske palate, da bi postigao jedinstvo trga. Trg je trebao biti zatvoren i sa istočne strane, ali to nikada nije izvedeno.

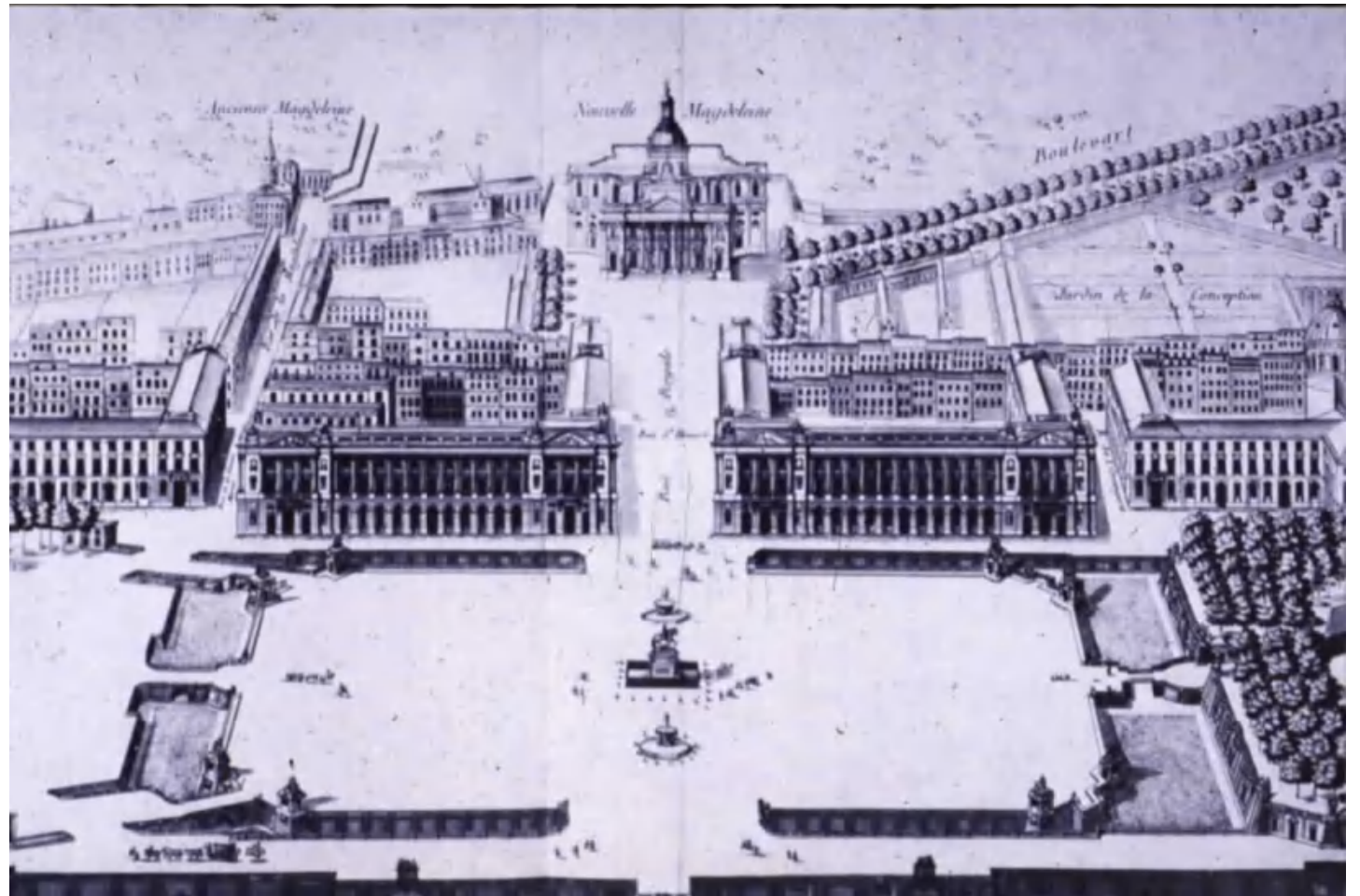

FRANCUSKA - PARIZ

Grad se nakon razdoblja stagnacije u kasnom srednjem vijeku u XVI. ponovno širi. Kao i u Rimu, širenje polazi od ruba srednjovekovnog grada, ali je pretežno usmereno prema predgrađima.

Urbanistička delatnost u Francuskoj u XVII i XVIII vijeku, iako pod uticajem italijanskih teoretičara i ostvarenja, razvija svoj originalan pristup, koji je doprineo da Francuska u XVIII i XIX vijeku dobije vodeću ulogu u urbanizmu drugih zemalja.

Osnivanje gradova-tvrđava i gradova-rezidencija
Rekonstrukcija gradova u unutrašnjosti
Stvaranje javnih parkova i vrtova "francuskog stila"
Stvaranje "kraljevskih trgova"
Razvoj urbanističke ideologije i kritike, posebno o problemima rekonstrukcije Pariza
Prve ideje o nacionalnom planiranju

PARIZ

Za vreme Luja XIV Pariz je proglašen otvorenim gradom: pojas utvrđ enja, preobražen je u bulevare sa više voznih traka, široke oko 66 m, koje su uključ ene u mrežu glavnih ulica. Sama reč bulevar dolazi od njemačke reči bolwerk – bedem, i označava ulice koje su rađ ene na mestu nekadašnjih odbrambenih gradskih zidina.

Mnogi barokni projekti teže za spajanjem građevine, trga, grada i otvorenog predela, što najbolje uspeva u vladarskim rezidencijama koje se sastoje od dvorca, vrta, počasnog dvoriš ta i obližnjega grada. Preobražaj zatvorenog građevinskog bloka u otvoreni krilni sklop pospešuje međusobno povezivanje različ itih ambijenata.

Barok

FRANCUSKA - PALATA, VRT, BAROKNI URBANIZAM

Duh Baroka najbolje predstavlja njegov urbanizam i arhitektura, a objekt koji ujedinjuje ove dve umetnosti je dvorac.

Najznačajniji je primer Versaja (Le Vau, Žil Hardoin-Mansart i Le Notr koji je radio vrtu arhitekturu), u Francuskoj (1642.-1686. godine). Simetrična arhitektura trokrilnog dvorca sa glavnom zgradom i dva bočna krila pod pravim uglom koji (poput slova "U") zadiru u prostor perivoja kroz prostrane geometrijski organizovane parkove, fontane i bazene. Parkovi su geometrizovani i u osnovi u obliku tzv. francuski park, za razliku od engleskog parka koji je organski i prirodan, prateći i varirajući oblike arhitekture dvorca.

Barok

FRANCUSKA - PALATA, VRT, BAROKNI
URBANIZAM

Luj le Vo Vaux-le-Vicomte 1661

PARIZ - stvaranje kraljevskih trgova

Trg pobjede (place des victoires) Prvi kružno-zvezdasti trg, delo Mansara, 1685. Trg je prečnika 80m, a njegova dva segmenta bila su izgrađena kao arhitektonske celine. Kasnijim preuređenjem trga i rekonstrukcijom ulične mreže, segmenti su presečeni novim ulicama .

PARIZ - stvaranje kraljevskih trgova

Prvi trg sa nazivom Royale (kraljevski)- Place Royle (**Place des Vosges**) u Parizu , osnovan 1606, jedinstven arhitektonski okvir završen 1612. Trg kvadratnog oblika, 139 x 139 m sa jedinstvenim arhitektonskim okvirom. Trg je van saobraćajnih tokova, kasnije obrađen u travnim parterima, što je omogućilo razvijanje raznovrsnog društvenog života.

PARIZ - stvaranje kraljevskih trgova

Trg Konkord (Place de la Concorde)

Trg sloge

Kompozicija Trga Konkord predstavlja prekretnicu u koncepcijama klasičnih trgova. Trg je shvaćen kao slobodni prostor, oslobođen od arhitektonskog okvira. U prostornoj kompoziciji trga sudeluje okolno zelenilo, tok Sene sa mostom, siluete Panteona i Ajfelove kule.

Kompozicija trga se zasniva na jasno izraženoj aksijalnosti.

Na trgovima Pariza prvi put su ostvarena važna načela modernog urbanizma, odvajanje ulice i trga i izdvajanje prolaznog saobraćaja iz stambenih četvrti, dakle svesno razdvajanje važnih gradskih funkcija.

